

MORTEN AXBOE, KLAUS DÜWEL, KARL HAUNCK, LUTZ VON PADBERG og HEIKO RULFFS: Die Goldbrakteaten der Völkerwanderungszeit Ikonographischer Katalog 3,1 Textbank 374s., 3,2 Tafelband XV s. og 139 plancher, Münstersche Mittelalterschriften 24,3, 1-2, Wilhelm Fink Verlag München 1989, DM 328, indb. helshirt.

Da konklusionsbindet til dette store corpus ikke vil foreligge før om et par år, er det rimeligt at gøre opmærksom på, at kataloget over guldbrakteaterne med det foreliggende bind er færdigt. Katalognumrene 390-99 er tillæg til de foreliggende bind, mens no. 400-567 udgør dette binds kerne, D-brakteaterne. Deres ikonografi beskrives detaljeret og der skelnes mellem 7 grundmønstre af disse udyr- og dyremotiver. Modsat tidligere opdelinger i regionalgrupper (Mackeprang) eller stilhistorisk (Haseloff) er det her motivernes mediterrane oprindelse, der danner grundlaget. Det er grif, ketos, hippokamp, rovfugl og bizardy samt parvis modstillede krybdyr i randzonen, der udgør de 7 grundmønstre. »Det er elementer fra de mediterrane forstadier og fra de til randkulturene forvandlede konventionelle elementer« som er reduceret på brakteatbillederne.

Udover D-brakteaterne rummer bindene tillæg til de 2 foregående, nyfund, registre over samtlige 566 præg og samtlige 918 brakteater med al ønskelig grundighed.

Billedbindet viser igen, hvor nødvendige de kraftigt forstørrede gengivelser af disse 25 øre-store billeder er. Uden forstørrelserne og uden de analytiske tegninger er brakteaternes billedverden kun tilgængelig på et ret overfladisk niveau. At ældre forskning nøjedes med typologiske inddelinger er forståeligt.

Værket henvender sig til specialister, og vil uden det afsluttende bind næppe få den store gennemslagskraft indenfor de discipliner, som bør kunne få gavn af det, religionshistorie f.ex., men det rummer et væld af fascinerende billedstof – og analyser ud fra en meget bred indsigts i antik billedverden.

Prisen forhindrer nok en større udbredelse, derfor denne orientering.

*Henrik Thrane*

STEFAN SÖDERLIND: Leding och härad, gård och by. En studie i medeltida svensk kameralistik och drätsel. Uppsala 1989. 189 sider.

Denne bog fortsætter og forudsætter forfatterens artikel »Häradet« (Svenskt Historisk tidskrift 1968). Værkernes fælles grundtese er, at de distrikter i England, Danmark og Sverige, som kaldes *hundred*, *herred*, *kind*, *hund*, *hundare* og *härad*, ikke er oprettet ud fra militærordninger, men at de allerede fra starten har været områder for fælles retsstiftelse og administration. Sprogligt skal de alle være afledt af den romerske soldaterbosætning, *centuria/centena*, specielt som den blev udformet hos merovingerne og i frankeriget. Dette skal begrunde og forklare ordenes etymologi: *Kind* er således afledt af det romerske *centum* (i så tidlig tid, at dette ord endnu udtaltes med en k-lyd). *Centuria* findes oversat i det gamle tyske og svenske *hund*, mens *centuriens* 100/120 arvelodder, *heredia*, er direkte overtaget i ordet *herred* (*härad*). *Heredia* genfindes mere uventet i det engelske distriktsnavn, *hundred*, der er

sammensat af *hund* + *heredia*, og de moderne sprogs talord *hundrede* skulle således oprindeligt have betydet »100 arvelodder«!

I det foreliggende værk hævder forfatteren mere specielt, at de nordgermanske folk ikke blot overtog *centuria/centena*-institutionens nomenklatur, men at der ved herredsdistrikternes oprettelse i den sene jernalder har fundet en virkelig landmåling sted efter de romerske landmåleres principper og med deres måleredskaber (omend man ved fastsættelsen af dyrkede arealers konkrete omfang måtte tage hensyn til de nordeuropæiske jorders lavere bonitet). Overalt var dog det romerske plovland, *iugerum* på 28800 romerske kvadratfod = 2525 kvadratmeter det normgivende grundlag for bosættelse, agerbrug, offentlige pligter og offentlig administration. Et romersk *heredium* bestod af to *iugera*, et svensk *örtugland* af fire. Der hørte ideelt 120 (dobbeltplove til hvert herred, mens der i praksis også fandtes dobbelte og halve herreder.

På det grundlæggende system kunne der sekundært bygges videre med en militær ordning, ledning. Otte (dobbeltplove udgjorde en havne. Det varierende antal havner i herrederne udrustede forskellige skibstyper. »Kameralt« regnede man dog med 40-årers skibe. Bønderne i Sverige betalte ledingsafgifter til kongen, samtidig med at de hvert år gjorde tjeneste på vagtskibe i to gange otte uger som forsvarets »andenlinie«, mens *frälset* udgjorde den første.

Forfatteren fører en hvas og til tider usmagelig polemik mod andre svenske ledingsforskere som Erland Hjærne, Erik Lönnroth, Gerhard Hafström og Folke Dovring. Et fortrin ved bogen er, at den aftrykker et stort antal kilder til det svenske ledingsvæsen. Herved demonstreres deres mange indre modsigelser, og man ser klart, hvorfor svenske forskere har så vanskeligt ved at deducere en indvendigfri syntese. Stefan Söderlind er måske ikke værre end sine modstandere blandt Sveriges spekulative ledingsforskere, men heller ikke væsentligt bedre.

Rikke Malmros

Vilhelm af Apulien: Robert Guiscard's bedrifter. Oversat og kommenteret af Erling Albrechtsen. Odense Universitetsforlag 1989. 121 s.

Erling Albrechtsen nåede at fuldføre endnu en oversættelse af et kildeskrift i en efterhånden lang serie.

Vilhelm af Apulien skrev sin krønike mellem 1088 og 1099 (omtrent samtidig med den tidligere af Albrechtsen udgivne krønike af Godfred Malaterra). Han behandler de normanniske stormænds fremstød i Syditalien og på Sicilien – en af de vigtige smeltediger for mødet mellem klassisk græsk, arabisk og vesterlandsk kultur. Værket er dediceret til hertug Roger Borsa og faderen Robert Guiscard og er udformet som et digt i heksametre. Om forfatteren ved man ikke meget; således ikke engang med sikkerhed, om han selv var normanner, om end den rosende tone og omtalen af normannerne som *nostri* kunne tyde på det. Intet tyder derimod på, at Vilhelm har kendt eller benyttet de samtidige krøniker af Godfred Malaterra eller Amato, hvilket giver en god kontrolmulighed, selv om de geografisk ikke helt dækker hinandens område. Den latinske tekst blev udgivet af Marguerite Mathieu (*Guillaume de Pouille, La Geste de Robert Guiscard*, Salerno 1961) med en parallel fransk prosaoversættelse, men teksten er ellers vist ikke oversat til noget moderne sprog.